

La presència de la dona en el món de la literatura es perd en la nit dels temps. A través de les seves veus hem descobert diferents maneres d'observar el món, d'entendre l'existència, de sentir l'amor. I si bé escriure és, sense cap dubte, una forma d'expressió artística, també ha estat durant molt de temps, per a algunes, un acte de rebel·lia.

Dones de totes les èpoques han vençut els embats de la vida a través de l'escriptura, de la creació literària. Tant en la ingenuïtat –i la gosadia– d'una Louise Labé, al segle XVI, amb una obra, d'altra banda, profundament treballada, com en les propostes d'algunes escriptores contemporànies es fa present, de forma més o menys velada, el batec de la pròpia circumstància. Les escriptores catalanes que presentem en aquest dossier, salvant els nombrosos trets que les individualitzen –i que els especialistes en cadascuna ens revelen en els articles respectius–, tenen punts en comú: van destacar com a dones lluitadores, innovadores, obertes a la modernitat i van intentar convertir una vocació, l'escriptura, en una professió. Van dedicar-se amb vehemència a l'art de la poesia o a construir móns de ficció, però també es van obrir camí a través dels seus articles i col·laboracions literàries en diaris i revistes. La seva incansable presència en els certàmens literaris i en els Jocs Florals de dins i fora del nostre país va constituir també, en alguns casos, una eficient plataforma de projecció pública. Estaven segures, des de punts de vista i sensibilitats diferents o fins i tot divergents, que la seva realització social i humana i la seva professionalització s'aconseguiria amb la plena incorporació al món de la cultura.

Els articles que segueixen ens presenten vuit escriptores ja traspassades, nascudes a les comarques gironines o estretament vinculades, a través de la seva obra, amb aquestes terres: Carme Montoriol –pianista, traductora de Shakespeare i dramaturga reconeguda, que va desenvolupar l'activitat literària i la seva tasca com a intel·lectual compromesa durant la dècada dels anys trenta del s. XX– se'ns presenta en el vessant inèdit de poeta. Concepció Carreras, també amb una interessant trajectòria professional en el camp de la música, se'ns revela de la mà de Carme Ramilo –especialista en l'autora i en les altres intel·lectuals olotines coetànies, Maria Mercè Devesa, Rosa Sacrest i Mercè Bayona– com l'extraordinària poeta del paisatge olotí.

Xavier Cortadellas recupera amb entusiasme i rigor la figura oblidada de Llucieta Canyà, l'escriptora «feminista i conservadora» que es va saber crear una imatge de prestigi en els cercles intel·lectuals catalanistes i conservadors dels anys vint i trenta i que, després d'un llarg silenci, retrobarem als anys cinquanta.

M. dels Àngels Vayreda és recordada com a poeta i novel·lista, en el context d'una història vital apassionant, a propòsit de la presentació d'un poema inèdit.

En l'article *Maria-Dolors Cortey, cronista de postguerra*, Jordi Cornellà ens presenta l'escriptora, uns anys més jove que les precedents, que va aconseguir plasmar en les seves novel·les, amb enginy i ofici, la vida quotidiana de la Girona de postguerra i l'ambient dels darrers anys del franquisme.

Totes aquestes escriptores van patir, de diversa forma, el terror de la postguerra civil, la migradesa cultural de la postguerra, amb les consegüents dificultats per publicar en català, i –en els casos de Carme Montoriol i de M. dels Àngels Vayreda– la desolació moral de l'exili.

El record de les que van ser admirades per la seva trajectòria intel·lectual, s'ha esvaït amb el pas del temps; per això és un acte de justícia reivindicar aquestes escriptores avui poc conegudes que, com altres que esperem redescobrir en futures edicions –Carme Guasch, Lluïsa Trullol, M. Gràcia Bassa, Maria Castanyer o Francesca Vidal–, van fer de la literatura una necessitat i un plaer.

Anna M. Velaz Sicart

Dones i literatura: la necessitat i el plaer